



РЕЦЕНЗИЯ

от доц. д-р Здравка Тонева, д.м.

Относно: дисертационния труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор” по научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, професионално направление 7.1. Медицина, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, към катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт”

Основание за предоставяне на рецензията: участие в Научно жури по защита на дисертационен труд съгласно Заповед №1733 от 05.07.2015 г. на Ректора на Тракийски университет – Стара Загора.

Тема на дисертационния труд: „Професионална удовлетвореност на болничните лекари – съвременни проблеми и решения”.

1. Информация за дисертанта

Петър Атанасов Атанасов е зачислен като докторант на свободна подготовка на 14.05.2014 г. към катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт” на Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора. Отчислен е с право на защита на 27.06.2016 г.

Докторантът е завършил специалност „Медицина” във Висшия медицински институт „И. П. Павлов” – Пловдив през 1980 г. През 1992 г. придобива специалност „Хирургия”, а през 1996 г. – „Онкология”. През 2004 – 2005 г. придобива и образователно – квалификационна степен „Магистър по стопанско управление – здравен мениджмънт” от ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий”.

Д-р Петър Атанасов има успешни кариерно развитие в областта на хирургията и онкохирургията, на мениджмънта на различни здравни заведения. Както и като асистент към катедра „Социална медицина и здравен мениджмънт” на Медицински факултет, Тракийски университет – Стара Загора.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем 155 страници, включващи 5 глави, въведение, изводи и 1 приложение. Списъкът на използваната литература наброява 227 заглавия, от които 31 на кирилица и 196 на латиница. Възприетата структура се характеризира с последователност, която разкрива логиката на анализа.

Актуалността на изследвания от д-р Атанасов проблем е безспорна, независимо от направените до момента многобройни подобни изследвания. Професионалната удовлетвореност на лекарите и специално тази на лекарите от болничните заведения е сериозен екзистенциален проблем за всеки професионалист. Това важи с особена сила за лекарите, чийто обект на труда е както отделният индивид, така, макар и опосредствено, обществото като цяло. В

същото време професионалната удовлетвореност на лекаря, посредством редица социални, организационни, правни и икономически механизми формира една от най-съществените релации, иманентно присъщи на лекарското съсловие – отношението лекар-пациент.

Проблемите, свързани с професионалната удовлетвореност на лекарите по същество представляват многопластово и разнопосочено явление, което търпи развитие по време на целия им професионално-житейски път. Докторантът изследва и анализира това явление от гледна точка на една специфична субгрупа – болничните лекари, които в съвременните условия в България се поставени под постоянен натиск на фактори, често нямащи нищо общо с понятията „медицина“ и „лечебно изкуство“.

Целите и произтичащите от тях задачи на изследването са точно и ясно формулирани. Същото се отнася и за изследователската теза, която гласи „Социално-икономическите и социално-психологическите фактори на болничната среда се асоциират с професионалната удовлетвореност и мотивацията на българските лекари. Посоката и силата на тези зависимости вероятно се влияят от различни социално-демографски, професионални, психически и други характеристики на лекарите.“

Възприетата методика на изследването съответства както на целите и задачите, така и на обекта и предмета на изследването.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Съдържанието на дисертационния труд и осъществения анализ са изградени на основата на един сериозен и задълбочен библиографски прочит. Това позволява на автора да разработи и приложи инструментариум на проведеното изследване, осигуряващ възможност за успешен анализ на различни аспекти на изследвания проблем.

Теоретичните граници на проблема са разширени със сравнителен анализ между двете, формирани за целите на изследването, субгрупи – на болничните лекари от областни болници и на болничните лекари от общински болници. Направеният анализ на факторите, влияещи върху професионалната им удовлетвореност има сериозен евристичен заряд (стр. 87-97).

Несъмнен успех на дисертационния труд е акцентът, поставен върху продължаващото образование през целия живот. Екстремните темпове на развитие на медицинската наука и технологии императивно налагат това да залегне в основата на кариерното развитие и оценка на професионализма на лекарите. Авторът отбелязва, че само по себе си това изисква сериозно нормативно и ресурсно осигуряване (стр. 123).

Висока оценка заслужава фокусирането на анализа и върху един значим проблем за лекарската гилдия – участие в научно-изследователска работа.

Авторът извежда подобно участие като водораздел между лекарите, работещи в областните болници и техните колеги от общинските болници (стр.84). Необходимо е да отбележим установената тук статистическа достоверност ($p<0,001$).

Съпоставянето на мненията и оценките на двете изследвани субгрупи респонденти ясно показва разликите в силата на някои социално-психологически фактори, оказващи влияние върху професионалната им удовлетвореност. Очевидно в конкретния случай са необходими по-мащабни и задълбочени изследвания.

Лично на мен като социолог с над 40 години практика в областта на ЕСИ ми прави много добро впечатление вниманието, което авторът обръща на отговорите на отворените въпроси. Тези отговори сами по себе си имат много висока информативна стойност. По същество това обогатява анализа, като към направеното количествено изследване се добавят елементи от качествено изследване. Това са изстрадани мнения и оценки на български лекари, които почти никога не стигат до масмедиите. Средствата за масова информация у нас предпочитат скандалните случаи, унижаващи медиците – това вдига тиража, а следователно и печалбите на медиите.

Подкрепям формулираните от докторанта осем препоръки, отправени към ръководителите на здравеопазването на различни нива.

4. Оценка на научните и научно-приложните приноси

Посочените в приложната справка научно-приложни приноси на дисертационния труд произтичат от извършената изследователска работа и от задълбочения й анализ. Това ми дава основание да ги приема.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

По темата на дисертацията са направени шест публикации, от които четири самостоятелни и две в съавторство. Всички публикации са отпечатани и отразяват логиката и развитието на изследванията на автора.

6. Оценка на автореферата

Предоставеният автореферат на дисертационния труд отговаря на съдържанието му. Структурата, обемът и изложението в автореферата дават ясна представа на читателя за извървяния път от докторанта, получените резултати и са основание за формулираните изводи и препоръки.

7. Критични бележки и препоръки

Към предложения за рецензиране труд могат да бъдат направени следните критични бележки, които обаче не намаляват неговата стойност:

- В анализа на отделни места предметът на изследване „болничните лекари” се замества с „българските лекари”. Вероятно това е направено, за да се избегнат досадни тавтологични проблеми. Такова смислово равнопоставяне обаче на две различни по същност понятия е неправилно и може да заблуди или да обърка читателя
- Формулировката на отделни въпроси в анкетната карта и техните възможни отговори е или недостатъчна, или органично множествена (напр. в. 17, 19, 28).

Позволявам си да отправя към д-р Атанасов следните препоръки:

- Докторантът да систематизира, обобщи и направи разширен анализ в отделна публикация на отговорите на отворените въпроси
- Направените препоръки да бъдат групирани и адресирани към различните нива на властови ресурси на ръководните органи в системата на здравеопазването

8. Въпроси

- Какви са възможностите, по негово мнение, изследванията на професионалната удовлетвореност на лекарите да бъдат използвани като информационна база при вземане на организационни и управленски решения на ниво община или областна болница?
- Какви са очакванията на д-р Атанасов предоставянето на подобна информация на най-висшите ръководни органи на здравеопазването да бъде взета под внимание при вземане на управленски решения в условията на незавършена и непрекъснато променяща се здравна реформа?

9. Заключение

- Възприетата методология на изследването отговаря на поставените цели и задачи, което прави възможно тяхното изпълнение.
- С помощта на съвременни научни методи, приложени професионално са получени научни резултати, които са основание за това, че тя има качества на сериозен изследовател.
- Високо равнище на информираност, видно от използваната литература и богатия научен апарат. Коректни цитирания като показател за морал в науката.
- Умението да се проблематизира и обобщава и на тази основа да се търсят верни и възможни пътища за усъвършенстване на социалната практика.

На това основание с дълбока убеденост препоръчвам на уважаемото Научно жури да присъди на д-р Петър Атанасов образователната и научна степен „доктор” по научна специалност „Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията”, професионално направление 7.1. Медицина, област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт. лично аз ще гласуват „за”.

19.09.2016 г.



(доц. д-р Здравка Тонева, д.м.)